

Eduskunnan lakivaliokunta

Lausunto: Tuomioistuinlaitoksen määrärahat valtion talousarvioehdotuksessa

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä on esitetty momentille 25.10.01 Korkeimman oikeuden toimintamenot määrärahaa 10,108 milj. euroa (TA 2025: 10,017 milj. euroa), momentille 25.10.02 korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot 14,42 milj. euroa (TA 2025: 15,01 milj. euroa) ja momentille 25.10.03 muiden tuomioistuinten toimintamenot 353,752 milj. euroa (TA 2024: 346,169 milj. euroa).

Hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että oikeusjärjestelmän toimijoiden rahoitus varmistetaan, suomalaista oikeusvaltiota vahvistetaan ja oikeusprosesseja sujuvoitetaan. Hallitusohjelmassa on erikseen myös todettu, että toimitilojen ja tietojärjestelmähankkeiden rahoituksesta huolehditaan siten, ettei näiden toteuttaminen ole pois perustoiminnasta. Hallitusohjelmassa on näiltä osin viitattu aiemmin tehtyyn valtioneuvoston selontekoon oikeudenhoidosta ja siinä todettuun lisärahoitustarpeeseen.

Vuoden 2025 talousarvioon verrattuna merkittävin muutos esityksessä on muiden tuomioistuinten momentille esitetty noin -6,1 milj. euron toimintamenoasäästö. Samanaikaisesti oikeudenhoidon resurssien varmistamiseen osoitetaan +2,9 milj. euroa, joka on kuitenkin vain kertaluonteinen lisäys, koska vuonna 2027 oikeudenhoidon resurssien varmistamiseksi suunnattu rahoitus vähenee -7,9 milj. euroa. Lisäksi muiden tuomioistuimien momentilta siirretään vuonna 2026 noin 0,8 milj. euroa Tietosuojavaltuutetun toimistolle (momentti 25.01.03).

Tuomioistuimien työmäärää lisäävät lainmuutokset: maahanmuuttopakti ja laite-etsintäasiat

Sisäministeriössä on valmisteltavana EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen kansallista täytäntöönpanoa koskeva lainsäädäntöhanke. Hankkeessa valmistellaan uuden EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen (ns. pakti) kansallisen

täytäntöönpanon edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Muutosten on määrä tulla voimaan kesällä 2026. Hallinto-oikeuksissa käsiteltäville asioille tullaan säätämään nykyisiin käsittelyaikoihin verrattuna lyhyet enimmäiskäsittelyajat. Jos hallinto-oikeuksien resursseja ei lisätä ja uusiin määräaikoihin on pyrittävä nykyisillä resursseilla, on vaarana hallinto-oikeuksien käsittelyaikojen kasvu kaikissa muissa asiaryhmissä. Lisähaasteita lyhyiden käsittelyaikojen noudattamiseen tuo myös tulkkaus- ja käännöspalveluiden hankkiminen: Jo nykyisellään ilmenee saatavuusongelmia sekä yleisimmin käytetyissä kielissä että harvinaisten kielten kohdalla.

Käräjäoikeuksien työmäärää tulee kasvattamaan eduskunnan käsiteltävänä oleva pakkokeinolain muutos laite-etsinnöistä (HE 70/2025 vp). Muutoksen on arvioitu tuovan tuomioistuihin lähes 10 000 uutta asiaa, eli se lisää merkittävästi tuomioistuimessa käsiteltävien rikosoikeudellisten pakkokeinojen määrää. Esityksen mukaan muutos on tarkoitus toteuttaa ilman resurssilisäyksiä. Väistämätön seuraus tästä on, että näiden uusien asioiden käsittelyyn tarvittava aika vähentää muiden asioiden käsittelyyn käytettävissä olevaa aikaa ja näin viivästyttää niiden käsittelyä. Laite-etsintöjen työmäärävaikutus ei ole yhtä suuri kuin maahanmuuttopaktilla, mutta todennäköisimmin nämä asiat tulevat kuormittamaan erityisesti niitä käräjäoikeuksia, jotka ovat muutoinkin ruuhkautuneimmat.

Rikosasioita käsittelevän viranomaisketjun tasapuolinen ja riittävä rahoitus

Tuomioistuimet sijoittuvat niin sanotun rikosketjun loppuun ja aiemmissa vaiheissa tapahtuneet muutokset resursseissa tai toimintatavoissa kumuloituvat tuomioistuinvaiheessa. Rikosketun toimivuuden kannalta onkin olennaista, että poliisin ja muiden tutkintaviranomaisten resurssoinnissa sekä toiminnan suunnittelussa nykyistä enemmän kiinnitetään huomiota muutosten seurausvaikutuksiin ketjun myöhemmissä vaiheissa. Esimerkiksi poliisin lisäresursoinnilla tavoitellut hyödyt jäävät helposti saavuttamatta, jos asiat ruuhkautuvat syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa.

Toimintamenosäästöt ja muut rahoitusta vähentävät erät

Muiden tuomioistuinten toimintamenomomentille kohdistuvat säästöt ja tietosuojavaltuutetun toimistolle tehtävä siirto (-0,8 milj. eur) ovat vähentäneet ja vähentävät määrärahoja seuraavasti:

2025:	1,95 milj. euroa
2026:	8,08 milj. euroa
2027:	10,77 milj. euroa
2028 lukien:	11,57 milj. euroa

Vuodesta 2027 lukien tuomioistuinlaitoksen rahoitus vähenee 19 miljoonalla eurolla, kun lasketaan yhteen noin 11 miljoonan euron toimintamenosäästö sekä vuonna 2022 valmistuneeseen oikeudenhoidon selontekoon perustuneen lisärahoituksen väheneminen noin 8 milj. eurolla. Vuoden 2026 rahoitus ei täysin vastaa tuomioistuinlaitoksen määrärahatarpeita ja määrärahojen merkittävä lasku tulevina vuosina tulee vaikeuttamaan tilannetta huomattavasti. Tuomioistuinlaitoksella on halu ja valmius oman toimintansa kehittämiseen, mutta toimintaa muuttamalla saataviin nopeisiin säästöihin on tuomioistuinlaitoksessa erittäin rajalliset mahdollisuudet jo siitä syystä, että asioiden käsittely tuomioistuimissa tapahtuu laissa säädetyssä menettelyssä ja toimintatapojen kehittäminen edellyttää tavallisesti myös lainmuutoksia. Monia tällaisia muutoksia onkin valmistella vuonna 2023 asetetussa oikeuslaitostyöryhmässä, jonka toimikausi päättyy vuoden 2027 lopussa. Näiden muutosten toimintaa tehostava vaikutus realisoituu kuitenkin vasta myöhemmin ja nyt on selvää, että oikeudenhoidon selonteossa käsittelyaikojen lyhentämiselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen tulee muodostumaan erittäin haastavaksi.

Tuomioistuinlaitoksen ICT- ja vuokratkustannukset ovat kasvaneet merkittävästi viime vuosina, eikä näihin ei ole saatu vastaavaa lisärahoitusta. ICT-kustannukset ovat kasvaneet muutamassa vuodessa noin 13 miljoonalla eurolla. Kasvu on ollut erityisen suurta Valtorin tuottamissa palveluissa ja tuomioistuinlaitoksen omien järjestelmien kehittämisessä. Toimitilavuokramenojen nousu johtuu keskeisesti indeksikorotuksista. Hallitusohjelman kirjauksista huolimatta näiden menojen kasvuun ei ole saatu vastaavaa lisärahoitusta, joten menot on jouduttu kattamaan vähentämällä henkilöstömenoja. Oikeusturvan saatavuuden kannalta resurssien ja työmäärän pitkäaikainen epätasapaino on kuitenkin merkittävä ongelma.

ICT-kustannusten kasvu 2023–2026:

2023: 29,5 milj. euroa

2024: 34,2 milj. euroa

2025 ennuste: 39,5 milj. euroa

2026 budjetti: 42,5 milj. euroa

Vuokrakustannusten kasvu 2023–2026:

2023: 36,2 milj. euroa

2024: 38,4 milj. euroa

2025 ennuste: 38,4 milj. euroa

2026 budjetti: 39,9 milj. euroa

Tuomioistuinlaitoksen henkilötyövuosikehitys 2020–2027

Tuomioistuinten ruuhkautumisesta aiheutuvia kohtuuttoman pitkiä käsittelyaikoja on pyritty lyhentämään lisäämällä tuomioistuinlaitoksen henkilöstöä. Oikeudenhoidon selontekoon perustuva lisärahoitus onkin antanut tähän mahdollisuuden ja henkilöstöä on lisätty vuodesta 2020 lähtien yhteensä 367 henkilötyövuotta (htv) (taulukko 1).

Henkilöstöryhmittäin eniten on lisätty tuomareita (+116 htv) ja tuomarikoulutettavia (asessorit +29 htv) sekä muuta henkilökuntaa (+ 158 htv). Muuhun henkilöstöön lukeutuu mm. kärjäsihteerit ja kansliahenkilökunta.

Taulukko 1. Tuomioistuinlaitoksen henkilötyövuosikehitys (htv) 2020–2027

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	HTV muutos 2020– 2026	HTV muutos- % 2020– 2026
	toteuma	toteuma	toteuma	toteuma	toteuma	arvio	arvio	arvio		
Tuomarit	1 077	1 113	1 105	1 140	1 163	1 192	1 192		116	11 %
Asessorit	37	44	42	40	52	66	66		29	80 %
Esittelijät	275	269	263	256	254	290	290		15	5 %
Käräjänotaarit	137	131	135	133	145	162	162		25	18 %
Haastemiehet	273	278	274	273	284	288	288		15	6 %
Muu henkilöstö	1 477	1 530	1 521	1 537	1 595	1 635	1 635		158	11 %
Tuomioistuinvirasto (sis. hankkeet)	65	64	67	63	69	74	74		9	14 %
YHTEENSÄ	3 340	3 429	3 408	3 442	3 562	3 707	3 707	3 465	367	11 %

Positiivinen henkilötyövuosikehitys tulee kuitenkin kääntymään vuonna 2027, kun rahoitus putoaa aiemmin kerrotulla tavalla noin 19 miljoonalla eurolla.

Käsittelyajat ja vireillä olevien asioiden määrä

Vireillä olevien asioiden määrät ja keskimääräiset käsittelyajat ovat tuomioistuinlaitoksessa edelleen korkealla tasolla. Ruuhkautuminen on ollut pitkäkestoista ja ruuhkia ei ole saatu vielä lisämäärärahasta huolimatta purettua. Oikeudenhoidon selonteossa tavoitteeksi asetettuihin käsittelyaikoihin ei todennäköisesti päästä vuonna 2026.

Keskimääräiset käsittelyajat

Tuomioistuinten keskimääräisissä käsittelyajoissa on ollut pidemmällä aikavälillä pääosin kasvava trendi (taulukko 2). Hovioikeuksien osalta kuluvana vuonna keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan pysyvän edellisen vuoden tasolla. Hallinto-oikeudet ovat pystyneet alentamaan keskimääräistä käsittelyaikaa vuodesta 2023.

Käräjäoikeuksien rikosasioissa on nähtävissä hienoista laskua käsittelyaikaan, mutta laajoissa riita-asioissa pysyttäneen edellisen vuoden tasolla. Laajoihin riita-asioihin sisältyy Vastaamo-kokonaisuus, mihin liittyviä korvauskanteita käräjäoikeus saanee ratkaistua vuoden 2025 aikana noin 2 700 asiaa ja vuoden 2026 aikana noin 2 000. Uusia korvauskanteita käräjäoikeuteen saapuu kuitenkin edelleen. Vastaamo-kokonaisuuden käsittelyajat ovat olleet pitkiä ja tämä nostaa laajojen riita-asioiden keskimääräistä käsittelyaikaa sekä myös vireillä olevien määrää.

Taulukko 2. Keskimääräiset käsittelyajat 2020–2025

	2020	2021	2022	2023	2024	2025 arvio (08/2025)	Oikeuden- hoidon selonteko tavoitetila
Hovioikeudet							
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,3	6,4	6,5	6,9	6,6	6,6	5,0
Käräjäoikeudet							
Keskimääräinen käsittelyaika, kk							
— Rikosasiat	5,3	5,8	5,8	6,3	6,8	6,4	4,0
— Laajat riita- asiat	9,2	9,7	10,1	10,2	9,9	9,9	7,0
— Summaariset asiat	3	2,6	2,4	2,6	3,1	3,7	2,0
Hallinto- oikeudet							
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,9	9,6	9,9	9,3	8,4	8,0	7,0

Keskimääräiset käsittelyajat vaihtelevat merkittävästi eri käräjäoikeuksissa. Rikosasioissa oikeudenhoidon selonteossa asetetun keskimääräisen käsittelyaikatavoitteen 4,0 kk on saavuttanut ainoastaan kaksi käräjäoikeutta elokuussa 2025. Pisin keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa oli Länsi-Uudenmaan käräjäoikeudessa (9,9 kk), missä käsitellään laajaa Vastaamokokonaisuutta, millä arvioidaan olevan vaikutusta välillisesti myös rikosasioiden korkeaan käsittelyaikaan, koska voimavaroja sitoutuu merkittävästi yhden asiakokonaisuuden käsittelyyn.

Pääkaupunkiseudun juttukanta on keskimäärin vaativampaa ja poikkeuksellisten laajojen asioiden määrä on selvästi suurempi kuin muualla maassa. Lisäresurssia jaettaessa on otettu huomioon tuomioistuimen työtilanne, mutta tarve lisäresurssille on merkittävästi suurempi kuin minkä tuomioistuinlaitoksen rahoitustilanne mahdollistaa.

Laajojen riita-asioiden käsittelyajoissa nousevat esille samat käräjäoikeudet, kun rikosasioissa. Laajoissa riita-asioissa on nähtävillä vastaavanlaisia alueellisia eroavaisuuksia. Seitsemän käräjäoikeuden käsittelyaika on nyt alle oikeudenhoidon selonteossa asetetun tavoitteen 7 kk. Kuudessa käräjäoikeudessa käsittelyaika on 10–13 kk, mikä nostaa koko maan keskiarvoa.

Myös hovi- ja hallinto-oikeuksien käsittelyajoissa on alueellisia eroja. Tilannetta pyritään korjaamaan kohdentamalla resursseja alueellinen työtilanne huomioiden. Tältäkin osin on kuitenkin huomattava, että käsiteltävien asioiden laadussa ja laajuudessa on eri tuomioistuinten kesken merkittäviä eroja, jotka selittävät osittain eroja käsittelyajoissa.

Vireillä olevat asiat

Vireillä olevien asioiden määrät ovat kasvaneet vuoden vaihteesta kaikilla sektoreilla. Yksi syy tähän on se, että myös saapuneiden asioiden määrät ovat kasvaneet lukuun ottamatta käräjäoikeuksien rikosasioita, joissa saapuneiden määrän arvioidaan pysyvän edellisen vuoden tasolla. Laajoissa riita-asioissa vireillä olevien asioiden merkittävää kasvua selittää suurelta osin Vastaamo -asiakokonaisuus, joka nostaa vireillä olevien määrää tällä hetkellä noin 1 350 asialla. Hallinto-oikeuksissa toimeentulotukea ja erityisesti sen takaisinperintää koskevien asioiden määrät ovat kasvussa. Maahanmuuttovirasto arvioi hallinto-oikeuksiin saapuvien asioiden määrän kasvavan edelleen huomattavasti jo vuodesta 2025 alkaen.

Taulukko 3. Vireillä olevat asiat 2020–2025

Vireillä olevat asiat	2020	2021	2022	2023	2024	2025 arvio (08/2025)
Hovioikeudet						
Vireillä olevat asiat, kpl	3 826	4 238	4 283	4 314	4 555	5 115
Käräjäoikeudet						
Vireillä olevat asiat, kpl	142 618	132 581	139 373	168 557	212 924	226 101
— Rikosasiat	26 325	27 256	26 754	28 372	31 525	34 429
— Laajat riita-asiat	7 044	7 219	7 212	9 808	13 218	13 463
— Summaariset asiat	83 255	73 373	80 996	105 785	139 625	147 181
Hallinto-oikeudet						
Vireillä olevat asiat, kpl	14 449	14 007	13 071	12 137	12 877	15 323

Yli 12 kk vireillä olevat asiat

Yli vuoden vireillä olevien asioiden määrät ovat jatkaneet kasvua muilla sektoreilla lukuun ottamatta hallinto-oikeuksia, joissa pitkään vireillä olevien asioiden määrät

ovat jatkaneet laskua jo neljä perättäistä vuotta. Tähän on auttanut hallinto-oikeuksille suunnattu lisäresursointi.

Taulukko 4. Yli vuoden vireillä olleet asiat 2020–2025

Yli vuoden vireillä olleet asiat	2020	2021	2022	2023	2024	2025 arvio (08/2025)
Hovioikeudet						
Yli vuoden vireillä olleet asiat yht.	753	633	818	829	810	1 024
Käräjäoikeudet						
Yli vuoden vireillä olleet asiat						
- Rikosasiat	4 468	4 947	5 512	5 627	5 600	8 053
- Laajat riita-asiat	2 159	2 414	2 708	2 490	2 400	5 630
Hallinto-oikeudet						
Yli vuoden vireillä olleet asiat yht.	2 473	2 910	2 538	1 972	1 920	1 834

Ylijohtaja

Pasi Kumpula

Erityisasiantuntija

Sari Mutka

